

Inkerin kirkon historiaa 1600-luvulta tähän päivään

Ensimmäinen suomenkielinen luterilainen seurakunta perustettiin vuonna 1611 Lempaalaan, joka sijaitsee Karjalan kannaksella. Alue kuului tuolloin Ruotsille. Inkerin kirkon syntysijoilla on nykyisin vuonna 2001 vihitty kappeli ja vanhan kirkon paikalla järven rannassa muistoristi, joka on puretun kirkon alkuperäinen risti.

Suomalaisia muuttaa Inkerinmaalle

Luterilaisuus saapui Venäjälle Moskovaan 1560-luvulla saksalaisten mukana. Venäjän luterilaisuuden toinen haara syntyi suomalaisten mukana, jotka muuttivat Inkerinmaalle, nykyisen Pietarin läänin alueelle 1580-luvulta lähtien Venäjän ja Ruotsin välisen sodan seurauksena. Stolbovan rauhan (1617) mukaan Viro ja Inkerinmaa siirtyivät Ruotsille lähes sadaksi vuodeksi ja tuona aikana suomalaisia siirtyi massoittain Viipurista ja Itä-Suomesta Inkeriin. Pietari Suuri valloitti Inkerinmaan takaisin vuonna 1703 Ruotsilta.

Inkeriläiset ovat siis Venäjällä asuneita suomalaisia, jotka muuttivat Inkerinmaalle 1600-luvulla. 1850-luvulla inkeriläisiä oli 72 000 ja vuonna 1917 jo 144 000. Inkerin luterilaisuudesta tuli Inkerin kansalle koti, jonka avulla se säilytti myös äidinkieltensä. Kirkko järjesti suomenkielen opetusta seurakunnissa jo 1680-luvulta lähtien. Sittenkin kansakouluja oli Inkerinmaalla 300. Suomalaiskylät, joita oli parhaimmillaan 800, elivät omaa elämäänsä venäläisen ja ortodoksisen asutuksen keskellä. Inkerin kansa tuskin olisi säilyttänyt kansallisuuttaan, kieltään ja kulttuuriaan ilman kirkkoaan.

Kirkon kasvu, kukoistus ja tuho

1600-luvun alkupuolella Inkerinmaalle perustettiin useita seurakuntia, kuten Toksova 1628, Keltto 1628, Skuoritsa 1624, Kattila, Soikkola ja Novasolkka 1620-luvulla. Ne kuuluivat hallinnollisesti Viipurin hiippakuntaan, kunnes 1641 erotettiin kirkolliseksi maaseuduksi, jota johti yli-intendentti. Vuonna 1655 seurakuntia oli 58, kirkkorakennuksia 36.

Ruotsin kuningaskunnassa otettiin käyttöön vuonna 1686 Luterilaisen kirkon peruskirja, joka vahvisti kirkon ja valtion kiinteän liiton. Kun valta siirtyi 1700-luvun alussa Venäjälle, luterilainen kirkko sai vapauden harjoittaa edelleen omaa uskontoaan. Inkeriläiset seurakunnat, joita oli 28, kuuluivat yhdessä saksalaisten luterilaisten kanssa Venäjän luterilaiseen kirkkoon.

1800-luku oli Inkerin kirkon kukoistusaikaa. Vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen seurakuntien olot vaikeutuivat. Toinen, mutta lyhyt kukoistusaika osui 1920-luvulle, jolloin Lenin löysäsi kirkollista politiikkaa. Se herätti suuria toiveita siitä, että Inkerin kirkko saa kasvaa ja laajeta.

Vuodesta 1921 alkaen Inkerin seurakunnat muodostivat itsenäisen synodaalisen piirin konsistoreineen. Ensimmäinen konsistoria johtanut oli Feliks Relander, jota alettiin kutsua piispaksi. Vuonna 1924 tehtävässä jatkoi rovasti Selim Jalmari Laurikkala, joka ei halunnut käyttää piispa -nimeä, koska pelkäsi sen kiinnittävän bolshevikkien huomiota.

Stalinin aikana alkoi kirkollinen ja kansallinen politiikka muuttua tiukemmaksi. Taitevuotena voidaan pitää vuotta 1927. Silloin mm. otettiin käyttöön laki, jonka mukaan seurakuntaa juridisena henkilönä ei

ollut enää olemassa. Tilalle tulivat 20-henkiset ”dvatsakat”, joihin yritettiin soluttaa henkilöitä, jotka olivat tottelevaisia ja myötäilivät vallanpitäjiä.

Niihin aikoihin asetettiin myös sellaisia veroja, että seurakunnat kuolivat verotaakan alle. Lakkautettujen seurakuntien kirkkorakennukset muutettiin elokuvateattereiksi, kerhotaloiksi, varastoiksi, asuntoloiksi, tehtaiksi, urheilu- tai uimahalleiksi, autokorjaamoiksi jne. Osa raunioitui ja rappeutui käyttökelvottomiksi. Suomalaiset papit karkotettiin ja inkeriläiset papit ja saarnamiehet lähetettiin pakkotyöleireille, joissa useimpien kohtalona oli kuolema. Vuonna 1938 Inkerin kirkko oli käytännössä lakannut olemasta.

Inkeriläisten tuho

1930-luku oli pahin vaihe, jolloin alkoivat karkotukset, pidätykset ja teloitukset. Erityisesti Pohjois- ja Länsi-Inkeri kärsivät niistä. Vuosina 1929-1931 siirrettiin 18 000 henkilöä ja toisen karkotusaallon 1935-1936 myötä 27 000 inkeriläistä. Vuosien 1929-1938 aikana siirrettiin tai vangittiin noin 60 000 inkerinsuomalaista.

Vuonna 1941 Leningradissa oli vielä jäljellä noin 30 000 inkeriläistä, jotka jäivät Leningradin piirityksen motteihin. Arviolta puolet heistä sortui kurjiin oloihin ja 10 000 määrättiin evakuoitavaksi. Heidät kuljetettiin 23.-28.3.1942 ”Elämän tietä” eli Laatokka-järven jäätä pitkin Siperiaan.

Kun lasketaan II maailmansodan aikana Suomeen lähetetyt ja sieltä takaisin palanneet 55 000 inkeriläistä, jotka myös siroteltiin eri puolille Neuvostoliittoa, karkotettujen inkeriläisten luku nousee yli 120 000:teen. Vuosisatoja idän ja lännen taistelutantereena ollut Inkerinmaa oli toisen maailmansodan jälkeen tyhjentyneet inkeriläisistä ja suomensukuisista, runneltu ja monin paikoin poltettu maa. Inkerinmaata siinä merkityksessä ei enää ollut.

Seurakunta elää maan alla

Stalinin kuoleman (1953) jälkeen alkoi inkeriläisten paluu Siperiasta ja muilta Neuvostoliiton alueilta. Omalle kotiseudulle Inkerinmaalle oli edelleen vaikea päästä, niinpä monet suuntasivat Karjalaan tai Viroon.

Olojen vapauduttua 20 vuoden vankileiriltä selvisivät hengissä pastori Paavo Haimi ja seurakunnanhoitaja Juhani Vaasseli, jotka tulivat Petroskoihin. He kiersivät ympäri entistä Inkerinmaata ja julistivat Sanaa, kastoivat ja hautasivat. Elettiin hengellisten isien aikaa (1953-1963). Heidän kuoltuaan alkoi hengellisten äitien aika. Heitä oli kymmenkunta, mm. Maria Kajava, Katri Kukkonen, Ida Kyllästen ja Anna-Maria Mehiläinen.

Seurakuntalaiset kokoontuivat vangitsemisuhasta huolimatta maallikkojen johdolla yksityiskodeissa ja hautausmailla. Jo 50-luvulla inkeriläiset olivat kokoontuneet Viron rajalla olevassa Petserissä ja Narvassa alkoivat suomenkieliset jumalanpalvelukset vuonna 1961.

Kirkko nousee tuhkasta ja raunioista

Petroskoihin Karjalaan saatiin rekisteröityä ensimmäinen inkeriläisten seurakunta vuonna 1970 ja varsinaisesti Inkerinmaalle Pushkiniin 1977. Pushkinin seurakunnassa kasvoivat **Arvo Survo**, josta tuli

Inkerin kansan herättäjä, ja **Aarre Kuukauppi**, josta tuli nykyisen Inkerin kirkon ensimmäinen inkeriläinen piispa.

Ortodoksikirkon 1000-vuotisjuhla oli käännekohta uskonnollisille yhteisöille Venäjällä. Tuolloin kommunistipuolueen pääsihteeri osallistui juhlaan, mikä oli merkinä kansalle, että nyt voi mennä kirkkoon. Kupanitsan seurakunnan uudelleen luominen alkoi vuonna 1988, ja se laukaisi prosessin, jollaista ei osattu aavistaa. Se johti Inkerin kirkon uudestisyntymiseen tapahtumien edetessä odottamatonta vauhtia.

Rovasti Leino Hassinen tuli Kirkon Ulkomaan lähettämänä kouluttamaan Inkeriin paimenia. Ensimmäinen diakoniakurssi alkoi Pushkinin kirkossa vuoden 1989 lopulla. Vanhoja suuria seurakuntia rekisteröitiin uudelleen; Keltto 1989, Toksova, Skuoritsa, Narvusi-Kosemkinä, Hatsina ja Pietarin Pyhän Marian seurakunta 1990. Samana vuonna seurakunnista muodostettiin Inkerin rovastikunta Viron kirkon alaisuuteen. Vuonna 1991 rekisteröityjä seurakuntia oli jo 16. Alkoi huima kirkkojen jälleenrakennusvaihe.

Inkerin kirkko rekisteröitiin uudelleen vuonna 1992. Edellisenä vuonna Viro oli itsenäistynyt ja Neuvostoliitto hajonnut. Ensimmäinen kirkolliskokous pidettiin keväällä 1993 ja pari kuukautta myöhemmin Leino Hassinen vihittiin Inkerin kirkon piispaksi. Kirkkorakennusten lisäksi rakennettiin myös kirkon hallintoa ja perustettiin koulutuskeskus. Aarre Kuukauppi vihittiin piispaksi vuonna 1996.

Inkerin kirkko tänään

Nykyisin Inkerin kirkolla on seitsemän rovastikuntaa Suomen rajalta Baikalille. Seurakuntia niissä on yli 80; kaukana Siperiassa, pohjoisessa Muurmanskissa ja viimeisin eteläisessä Pohjois-Ossetian tasavallassa Vladikavkazin kaupungissa vuonna 2009 rekisteröity seurakunta. Ne ovat syntyneet yleensä alueella olleiden inkeriläisten aloitteesta. Lisäksi Inkerin kirkon seurakuntia on sukukansojen keskuudessa Marinmaalla ja marien parissa Baskiriassa, Mordvassa, Udmurtiassa ja Komissa. Seurakunta löytyy myös Tatarstanista ja Tshuvassiasta.

Volga-joen ja Ural-vuoriston välillä on Uralin rovastikunnan 2010-luvun merkittävin kirkkorakennushanke: Tatarstanin tasavallan pääkaupunkiin Kazaniin ollaan rakentamassa uutta kirkkoa. Uralin rovastikunnan alueella asuu kolme miljoonaa suomensukuisten kansojen jäsentä ja niiden naapurina viisi miljoonaa tataaria, maailman pohjoisimman islamilaisen kansan jäsentä. Kazan on Moskovan ja Pietarin jälkeen kolmanneksi suurin Venäjän euroopanpuoleisen osan kaupunki. Seurakunta syntyi sinne vuonna 2002 ja se on kasvanut huomattavasti. Uusia kirkkoja ollaan rakentamassa myös Muurmanskiin ja Karatusaan Siperiaan.

Kohti tulevaisuutta

Inkerin kirkko on jälleen taitekohdassa. Kirkko on nykyisin virallisesti venäjänkielinen suomen kielen jäädessä jo vähemmistökieleksi muutamien muiden kieliryhmien kanssa.

Toiminnallisesti ja hallinnollisesti Inkerin kirkko on jo itsenäinen. Teologinen Instituutti on kouluttanut työntekijöitä kirkolle, ja elokuussa 2010 myönnetyn koulutuslisenssin myötä koulutusta voidaan tehostaa ja suunnitella entistä paremmin.

Taloudellisesti Inkerin kirkko ei tule vielä toimeen omillaan. Venäjällä ei tunneta kirkollisveroa, eikä kirkko saa harrastaa liiketoimintaa. Seurakuntien talous onkin usein ulkomaisen avun, lähinnä suomalaisen ystävyysseurakuntatyön varassa.

Tärkeintä kirkolle on hengellinen työ. Inkerin kirkko haluaa tehdä monipuolista ja kaikki ikäryhmät kattavaa ulospäin suuntautuvaa seurakuntatyötä. Venäjällä on avoin tilanne. Ihmiset kaipaavat ja etsivät ja kirkon tehtävä on viedä rakkautta ja välittämistä sekä apua ihmisille. Raamattuopetusta tarvitaan, sillä Raamatun opetuksen kautta kirkko kasvaa ja vahvistuu. Inkerin kirkko ei ole koskaan ollut valtaa pitävässä asemassa, vaan aina palvelemassa ihmisiä.

- Historian tapahtumat ovat tuoneet mukanaan luottamuksen Jumalaan, eikä kirkon keskuudessa nouse sellaisia kysymyksiä, mistä viime aikoina on keskusteltu muualla luterilaisessa maailmassa. Monella tavalla rikkaan, mutta vaikean ja raskaita vainoja kokeneen historiansa vuoksi Inkerin evankelis-luterilainen kirkko eroaa teologiassaan ja tietyissä eettisissä ratkaisuissaan läntisistä sisarkirkoistaan, toteaa piispa Aarre Kuukauppi.

Teksti: Tuulikki Vilhunen

Lähteet:

Pekka Nevalainen - Hannes Sihvo: Inkeri – Historia, kansa, kulttuuri, SKS1992

Juha Väliaho: Volgan ja Uralin välillä, SLS 2004

Arvo Survo: Puskinin seurakunta 30 vuotta, 2007